

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

18 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Ewa Stefańska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 8 września 2022 r., I ACa 1166/21,
w sprawie z powództwa J.B. i A.B.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od Bank Spółki Akcyjnej
w W na rzecz A.B. i J.B. po 2700
(dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia
doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.**

Ewa Stefańska
(M.M.)

Beata Janiszewska

Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

Powodowie A.B. i J.B. w pozwie przeciwko Bank S.A. w W. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kwoty 209 415,34 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Wyrokiem z 9 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego na rzecz powodów 209 415,34 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy uznał, że nie można traktować przedmiotowej umowy kredytowej jako umowy o kredyt walutowy, nawet po zawarciu aneksu nr [...] do pierwotnej umowy. Mimo przewidzianej tym aneksem konwersji zobowiązania z wyrażonego w PLN na zobowiązanie wyrażone w CHF, zdaniem Sądu pierwszej instancji, z umowy tej nie wynika, jakie jest zobowiązanie powodów wyrażone w walucie obcej. Pozwala to na uznanie, że aneks nr [...] spowodował jedynie denominację pierwszego zobowiązania wyrażonego w PLN na zobowiązanie w CHF. Przy czym, równowartość zadłużenia powodów w CHF miała wynikać z kursu sprzedaży tej waluty wskazanego w tabelach kursowych Banku. Świadczy o tym okoliczność, że spłata kredytu była dokonywana przez Bank poprzez obciążanie konta powodów prowadzonego w PLN, pomimo że w aneksie nr [...] zastrzeżono, iż spłata zobowiązania następuje w CHF.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, postanowienia aneksu nr [...] nie zostały uzgodnione i negocjowane z powodami. Ponadto Bank nie zrealizował w dostateczny sposób obowiązku informacyjnego w stosunku do powodów jako konsumentów, polegającego na poinformowaniu ich o potencjalnych skutkach finansowych dokonanej konwersji. Sąd Okręgowy wskazał, że zarówno umowa pierwsza, jak i aneks nr [...], zostały zawarte według wzorca opracowanego przez Bank, zaś powodowie nie mieli wpływu na treść tych wzorców. Ponadto w umowie nie wskazano kryteriów, w oparciu o jakie Bank będzie ustalał kursy kupna i sprzedaży CHF. Takie jednostronne kształtowanie przez Bank obowiązków kredytobiorców, w ocenie Sądu Okręgowego, jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powodów jako konsumentów. Skutkowało to koniecznością uznania klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie za niedozwolone,

na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. Sąd Okręgowy podkreślił, że oceny, czy niedozwolone klauzule godzą w równowagę kontraktową stron umowy, należy dokonywać według stanu z chwili jej zawarcia.

Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, że po wyeliminowaniu z umowy kredytowej postanowień dotyczących zasad przeliczania zobowiązania powodów wyrażonego w PLN na zobowiązanie wyrażone w CHF, nie jest możliwe uznanie, że umowa wiąże strony w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Prowadziłoby to bowiem do uznania, że powodowie są zobowiązani do spłaty kredytu w PLN, ale przy zastosowaniu stawki LIBOR przewidzianej dla kredytów wyrażonych w CHF. Dlatego Sąd Okręgowy uznał, że wadliwość umowy kredytowej zawartej przez powodów jest tego rodzaju, iż nie da się jej utrzymać w mocy i jako taka musi być uznana za nieważną w całości.

Wyrokiem z 8 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację pozwanego i orzekł o kosztach postępowania. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, uznając, że wynikają one z prawidłowej oceny zebranego materiału dowodowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty apelacji dotyczące naruszenia art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 65 § 1 i § 2 k.c. Sąd odwoławczy nie zgodził się ze skarżącym, iż aneks nr [...] do umowy kredytowej doprowadził do przekształcenia kredytu wyrażonego w złotych polskich w kredyt walutowy. Aby tak było, po dokonanej konwersji umowa musiałaby w sposób jednoznaczny określać zobowiązanie powodów wyrażone we frankach szwajcarskich. Tak się jednak nie stało. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, trafnie Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż brak jest takiego zapisu w aneksie dotyczącym tzw. konwersji zobowiązania kredytowego. Umowa tak przed, jak i po jej aneksowaniu, nie zawiera żadnych szczegółowych postanowień określających kryteria, w oparciu o jakie Bank będzie ustalał kurs waluty, do której indeksowano zobowiązanie powodów.

Sąd odwoławczy wskazał, że wniosek powodów o konwersję kredytu, co w istocie spowodowało wprowadzenie indeksacji zadłużenia do franka szwajcarskiego po kursie określanym przez Bank, nie oznacza, że istota tego

postanowienia umownego była indywidualnie negocjowana przez strony umowy. Powodowie jako konsumenci nie mieli bowiem wiedzy na temat kształtowania przez Bank wysokości kursu, tak w dacie konwersji, jak i w dacie spłaty poszczególnych rat. Uprawnienie Banku do jednostronnego kształtowania wysokości kursu waluty, do której indeksowano dług, należy traktować jako niedozwolone postanowienie umowne, w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., naruszające dobre obyczaje oraz rażąco naruszające interesy powodów jako konsumentów.

Sąd Apelacyjny wskazał, że możliwość spłacania rat we frankach szwajcarskich nie przesądza o charakterze zobowiązania, skoro po zawarciu aneksu nr [...] z literalnego brzmienia umowy nie wynika wielkość zobowiązania w walucie obcej, a ewentualne ustalanie tej wielkości uzależnione jest od zastosowania postanowienia indeksacyjnego mającego charakter abuzywny.

Sąd odwoławczy za niezasadny uznał zarzut dotyczący naruszenia art. 358 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie. Przepis ten nie obowiązywał w dacie zawarcia przez strony aneksu nr [...], a ustawodawca nakazał badać abuzywność postanowień umowy według stanu obowiązującego w dacie jej zawarcia (art. 385² k.c.). Ponadto wspomniany art. 358 § 2 k.p.c. dotyczy ustalania wartości waluty obcej w złotych polskich, a nie przeliczania zobowiązania w złotych polskich na walutę obcą (art. 358 § 2 k.c.).

Sąd odwoławczy wskazał również, że nie może być uwzględniony zarzut naruszenia art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c., gdyż wobec nieważności umowy, ze względu na brak możliwości jej dalszego wykonywania z pominięciem klauzul abuzywnych, świadczenie otrzymane przez Bank należy uznać za nienależne w rozumieniu tych przepisów.

Sąd Apelacyjny zaznaczył również, że nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, czy i w jaki sposób pozwany wykorzystywał możliwości kształtowania wysokości kursu franka szwajcarskiego w sposób najbardziej korzystny dla siebie. Wystarczające jest, że zgodnie z umową miał taką możliwość.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną pozwany, zarzucając naruszenie art. 69 ust. 1 ustawy Prawo Bankowe w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 i § 3 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1

Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa Bankowego oraz art. 358 § 2 i 3 k.c. oraz art. L ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c.

Ponadto w piśmie procesowym z 28 września 2023 r. skarżący zasygnalizował naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 367 § 3 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 15zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”). Uchybienie to miało polegać na rozpoznaniu apelacji przez Sąd drugiej instancji w niewłaściwym składzie jednego sędziego, zamiast trzech sędziów, pomimo że w chwili orzekania zagrożenie dla zdrowia publicznego już nie istniało, co – w ocenie skarżącego - skutkowało nieważnością postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Nietrafne są argumenty skarżącego sugerujące nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji, z uwagi na rozpoznanie sprawy przed tym Sądem w składzie jednoosobowym.

Zwrócić uwagę należy, że w istocie kolegalność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej. Pozwala bowiem na kształtowanie decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania (zob. uchwała SN z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam poglądy orzecznicze). Jednakże na gruncie powołanych przepisów ustawy covidowej Sąd Najwyższy dopuszczał odstępstwo od zasady kolegalności sądu odwoławczego (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Argumenty skarżącego są chybione już z tego względu, że powołana przez niego uchwała składu siedmiu sędziów SN z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), mająca moc zasady prawnej,

zakłada, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), i prowadzi do nieważności postępowania, jednakże ustala ona jednocześnie, iż przyjęta w niej wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. W konsekwencji uchwała ta nie wywołuje skutków dla zaskarżonego wyroku, który został wydany wcześniej (8 września 2022 r.).

Przechodząc do zarzutów związanych z naruszeniem przepisów prawa materialnego, należy przede wszystkim wskazać, że Sąd Apelacyjny uznał, iż w wyniku zawarcia aneksu nr [...] przedmiotowa umowa kredytu została przekształcona w umowę kredytu denominowanego walutą obcą (kursem franka szwajcarskiego), względnie została uzupełniona o postanowienia w przedmiocie denominacji udzielonego kredytu do wskazanej waluty. Oczywiste jest, że tego aneksu nie można traktować jako odrębnej czy nowej umowy zawartej przez strony.

Powołane w podstawach kasacyjnych zarzuty naruszenia prawa materialnego są niezasadne. Sąd Apelacyjny prawidłowo zakwalifikował umowę jako umowę kredytu denominowanego do waluty obcej (CHF), a nie jako umowę kredytu walutowego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że można wyróżnić trzy rodzaje kredytów: indeksowany, denominowany i walutowy. W kredycie indeksowanym kwota kredytu jest wyrażona w złotych, w tej walucie jest wypłacana, ale zostaje przeliczona na walutę obcą po kursie kupna tej waluty, na zasadach określonych w umowie. W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, wypłacona w złotych po przeliczeniu na podstawie klauzuli umownej po kursie kupna waluty. W obydwu przypadkach spłata rat kredytu następuje w złotych po ich przeliczeniu z waluty indeksacji/denominacji kredytu, na podstawie klauzul umownych. W kredycie walutowym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, w takiej walucie udostępniona kredytobiorcy i w takiej walucie również jest dokonywana spłata kredytu (zob. wyroki SN: z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22; z 27 marca 2024 r., II CSKP 1258/22).

Prawidłowe są wnioski Sądu *meriti*, że oceniana umowa nie podpada pod pojęcie umowy kredytu walutowego. Nieprzekonujące jest odmienne, subiektywne przekonanie skarżącego o innej kwalifikacji tej umowy niż przyjęta przez Sąd rozpoznający sprawę. W szczególności, że wykładnia oświadczeń woli dokonana na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. stanowi wprost o pierwszeństwie zgodnego zamiaru stron i celu umowy przed dosłownym jej brzmieniem, z uwzględnieniem kontekstu składanych oświadczeń woli, które to okoliczności Sąd drugiej instancji wnikliwie rozważył i doszedł do trafnych wniosków.

Zwrócić uwagę należy, że przyjmowany w judykaturze skutek w postaci upadku umowy kredytu w związku ze stwierdzeniem abuzywności klauzul składających się na mechanizm indeksacji odnosi się także do takich umów, w których zobowiązanie opiewało na walutę obcą, a wypłata kredytu mogła nastąpić i nastąpiła w złotych polskich. W sytuacji, w której konsument ubiegał się o kredyt wskazując jego kwotę w złotych i w takiej też walucie doszło do wypłaty kredytu, utrzymanie tego rodzaju umowy w mocy, przy założeniu jej dalszego wykonywania wyłącznie w walucie obcej (jako tzw. kredyt walutowy), zniekształcałoby wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej i jego opcjonalną obsługę w tej walucie. Działanie takie w istocie odpowiadałoby zatem uzupełnieniu umowy treścią niezgodnioną przez strony (zob. wyroki SN: z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22; z 15 września 2023 r., II CSKP 1356/22, i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1461/22, a także postanowienia SN z 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22, i z dnia 30 czerwca 2023 r., I CSK 3468/22 oraz powołane tam orzecznictwo).

Kwestia abuzywności postanowień umów kredytów indeksowanych i denominowanych kursem CHF stanowiła przedmiot licznych wypowiedzi tak orzecznictwa krajowego, w tym Sądu Najwyższego, jak i unijnego. Na przestrzeni ostatnich lat wypracowano w tym przedmiocie – co do zasady – jednolitą i utrwaloną linię orzeczniczą. Zgodnie z nią Sądy *meriti* słusznie przyjęły, że klauzula indeksacyjna w umowie kredytu określa wysokość głównego świadczenia kredytobiorcy. Odnosi się ona bowiem bezpośrednio do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu, a zatem do oddania i zwrotu sumy kredytu, której wysokość wprost kształtuje (zob. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 11 grudnia

2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

Niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi w tym zakresie swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (zob. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, M.P., B.P. przeciwko „A”).

Sąd Apelacyjny prawidłowo przyjął, że postanowienia umowne regulujące mechanizm denominacji są niedozwolone (abuzywne), jako sprzeczne z dobrymi obyczajami, naruszające rażąco interesy powodów i równowagę stron. Pozostawiały kredytodawcy pole do arbitralnego działania i obarczały kredytobiorców nieprzewidywalnym ryzykiem. W świetle art. 385¹ k.c. nie można zaakceptować sytuacji, w której powodowie (konsumenci) mieli dowiadywać się o poziomie zadłużenia ratalnego już spłaconego, dopiero po podjęciu określonej sumy z ich rachunku.

Chybiony jest zatem zarzut, że wykonanie umowy bez klauzul indeksacyjnych jest możliwe, w tym z uwzględnieniem możliwości wykładni umowy kredytu i wypełnienia powstałych w niej luk po usunięciu abuzywnych postanowień indeksacyjnych przez odwołanie się do art. 358 § 2 k.c. Przepis ten wszedł w życie 24 stycznia 2009 r. i nie ma zastosowania do umowy zawartej w 2007 r. (zob. wyroki SN: z 23 maja 2023 r., II CSKP 973/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 28 kwietnia 2022 r., II CSKP 40/22; z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). Nie można też zastąpić kursu z tabeli żadnym innym kursem notowania franka szwajcarskiego do złotego, w tym średnim kursem ogłaszany przez NBP, a co więcej, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przed podjęciem uchwały z 25 kwietnia 2024 r. przyjmowano również, że brak jest takich przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, i z 19 maja

2022 r., II CSKP 797/22). Nie jest również możliwe wypełnienie powstałych w umowie luk po usunięciu z niej abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej przez odwołanie się do art. 56 k.c., art. 65 k.c., art. 354 k.c. czy przepisów prawa wekslowego (zob. wyroki SN: z 14 czerwca 2023 r., II CSKP 254/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, i z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 1213/22).

W uchwale składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy przyjął również, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Wcześniej też dominowało stanowisko, że wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych z umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego prowadzi to tego, iż umowa ta nie może pozostawać w mocy (zob. wyrok SN z 13 października 2022 r., II CSKP 864/22, OSNC 2023, nr 5, poz. 50, i tam powołane orzecznictwo). W takiej sytuacji nie jest bowiem możliwe określenie zgodnego z wolą stron rozmiaru wzajemnych świadczeń, a przede wszystkim wysokości zobowiązania konsumenta względem banku. Sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął upadek (nieważność) umowy, z uwagi na zamieszczenie w niej abuzywnych postanowień, które od początku i z mocy prawa dotknięte bezskutecznością na korzyść powodów, którzy następnie nie udzieli świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób nie przywrócili ich skuteczności z mocą wsteczną.

W powołanej uchwale składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., wyjaśniono również, że jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron. Pogląd, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu dotkniętej nieważnością spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, wyrażono wprost we wcześniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (zob. uchwałę SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40, i mającą moc zasady prawnej uchwałę składu

siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Wyrażone w tych orzeczeniach stanowisko, które wiąże inne składy Sądu Najwyższego, uzasadnia jako prawidłowe założenie, że na rzecz każdej ze stron umowy kredytu, której upadek (nieważność) przyjął Sąd *meriti*, powstaje roszczenie z tytułu nienależnego świadczenia, przy czym roszczenia obu stron należy traktować odrębnie. Roszczenia te są w pełni autonomiczne: kredytodawca ma roszczenie o zwrot kwoty przekazanego kredytu, a kredytobiorca – o zwrot świadczeń spełnionych na rzecz banku w wykonaniu umowy kredytu.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Ewa Stefańska

Beata Janiszewska

Krzysztof Wesołowski

(M.T.)

[SOP]